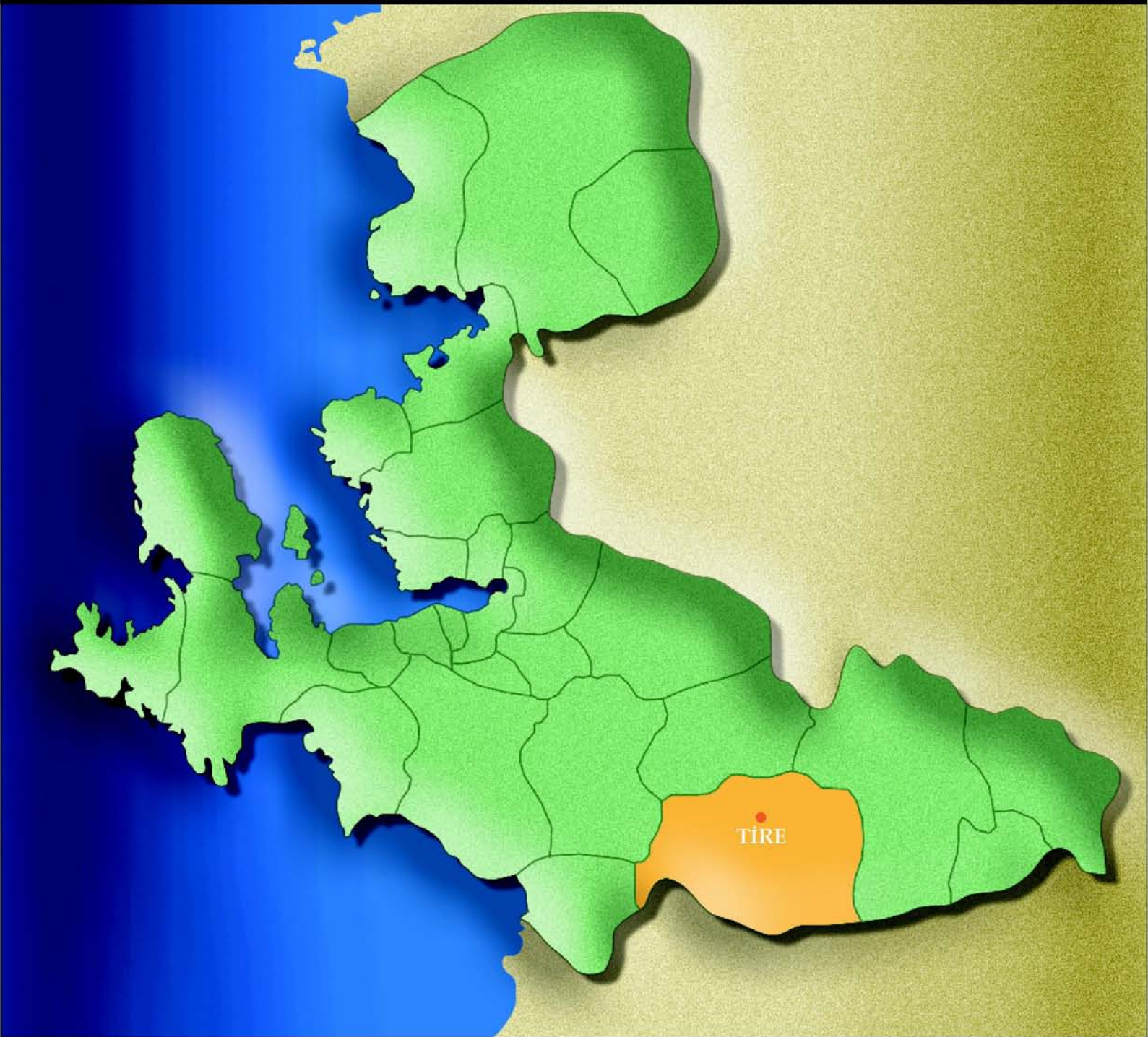

TİRE

KÜNYE

DEĞİŞKEN	YIL	BİRİM	TİRE: VERİ / AÇIKLAMA
Yüzölçümü	2006	km ²	792
Nüfusu	2006 (Projeksiyon)	kişi	75.760
Nüfus yoğunluğu	2006 (Projeksiyon)	kişi/ km ²	96
Kentleşme oranı	2006	yüzde	55,76
Rakımı	2006	m	92
İl merkezine uzaklığı	2006	km	80
İzmir'e göre konumu	2006	-	İzmir'in güneydoğusunda
Komşu il ve ilçeler	2006	-	Kuzeyinde Küçük Menderes Ovası ve Bayındır, güneyinde Aydın Dağları ve Aydın, doğusunda Ödemiş, batısında ise Selçuk yer almaktadır.
Metropol ilçe mi?	-	-	Hayır
Temel geçim kaynakları	2006	-	Tarım, hayvancılık, el sanatları
Kişi başına düşen gelir	1996	dolar	3.673
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	1996	YTL	23.540.720
Gayri safi tarımsal üretim gelir	2006	YTL	303.184.968
İhracatı	2006	dolar	9.056.690.10
Önemli ihraç ürünleri	2006	-	Pamuk, silajlık mısır, buğday, arpa, tütün, susam, karpuz, kiraz, ceviz, şeftali, incir, kestane, nar gibi tarım ürünleri.
Ticaret sanayi merkezleri	2006	-	Tire Organize Sanayi Bölgesi (TOSBİ), Tire Küçük Sanayi Sitesi, Tansaş, Dia-Sa, Bim, Salı Pazarı, Cuma Pazarı.
Toplam firma sayısı	2006	adet	16.446
Tahsil edilen vergi toplamı	2006	YTL	1.380.008
Banka, şube sayısı	2006	adet	7 banka, 7 şube
Yer altı zenginlikleri	2006	-	Dolomit, kalker, maden kömürü
Toplam konut sayısı	2006	adet	36.873
Toplam otel yatak kapasitesi	2006	adet	100
Okur-yazar nüfus oranı	2006	yüzde	
Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı	2006	kişi	18
Doktor başına düşen kişi sayısı	2006	kişi	Kamu sağlık kurumlarında 508
İlçe ile özdeşleşmiş unsurlar	2006	-	Tarım ürünleri özellikle incir, arıcılık, el sanatları

1. GİRİŞ

İzmir'in en önemli ilçelerinden biri olan Tire'nin Tire ve Gökçen adında iki belediyesi bulunmaktadır. Merkez Belediyesi 16, Gökçen Belediyesi 3 mahalleye bölünmüştür.

İlçe'nin 40'ı orman, 24'ü dağ köyü olmak üzere toplam 64 köyü bulunmaktadır.

2000 nüfus sayımına göre 78.658 kişilik nüfusa sahip olan ilçenin 2006 projeksiyonuna göre¹ nüfusu 75.760'dır. İlçe bu rakamla İzmir'in en çok nüfusa sahip 13. ilçesidir ve toplam il nüfusunun %2'sine sahiptir.

1996 yılı GSYİH'sı 23.540.720 YTL olup İzmir genelinde 12. sıradadır ve yüzde 2,1 paya sahiptir. 3.673 \$ kişi başı gelir ile 13. sırada yer almaktadır.

İlçe nüfusunun çoğunluğunu yerli halk teşkil etmektedir. Ancak ilçe az da olsa hem göç almakta, hem de göç vermektedir. Göçün özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden olduğu öğrenilmiştir.

TÜİK verilerine göre ilçe nüfusu merkezde %4 artarken, köylerde %24,7 oranında azalmış, bu da toplama %8'lik düşüş olarak yansımıştır.

İlçenin denize bağlantısı bulunmamaktadır. Tek ulaşım yolu karayoludur. Tire'ye doğudan Karşıyaka ve kuzeyden Menemen üzerinden ulaşmak mümkündür. Selçuk ile dolaylı olarak İzmir-Aydın-Denizli karayoluna bağlanan Tire, Kuşadası Limanına da yakındır.

İlçe, gelişmiş el sanatlarının sergilendiği, eşine az rastlanır canlılık ve renklilikteki Salı Pazarı'yla ünlüdür.

Tire'nin tarihte pek çok konuda ilk olduğu bilinmektedir. Bunlara aşağıda yer verilmiştir.

- Nevruz Şenlikleri ilk kez 1403 yılında Aksak Timur ile Tire'de kutlanmaya başlamıştır ve halen aynı canlılıkta yaşanmaktadır.
- Cumhuriyet tarihinin ilk çevirmeli telefon santrali Fransızlar tarafından Tire'de kurulmuştur.
- Cumhuriyet tarihinin ilk zafer anıtı 1953 yılında Tire'ye dikilmiştir.
- 1864'de kurulan Tire Belediyesi, ilk kurulan belediyeler arasında 9'uncu sırada yer almaktadır.
- Üstü mescit altı ayazma olan, iki ayrı dinin mensuplarının ibadet edebildiği bina halen Tire'de Derekahve'de bulunmaktadır.

¹ Nüfus projeksiyonu TÜİK tarafından yapılmıştır.

- Dünyanın en kaliteli inciri Tire’de yetiştirilmektedir.
- Milli mücadele tarihlerinde işgale karşı ilk direniş bilinenin aksine İzmir’den sonra ilk defa Tire’de gerçekleştirilmiştir.

2. İlçenin Tarihi, Coğrafi ve Demografik Yapısı

2.1. Tarihi

Kentin tarihi, Lidya dönemine kadar uzanmaktadır. M.Ö. 6. yüzyılda bölgenin hakimi olan Lidya’lılar zamanında kentin adı, kale anlamına gelen “Tyrha” idi. Zamanla Tyrha şehrinin yerinde, sonradan TEİRA adı verilen Arkadispolis veya geniş manasıyla TYHA-TEİRA şehri kurulmuştur.

Lidyalılar için kentin önemi büyüktü çünkü Tire konum itibarıyla İyonya’nın önemli kenti Efes’le, Lidya’nın başkenti Sardes’in tam ortasındaydı. Efes, Tire, Bozdağ, Sardes hattı o dönemin en önemli ticaret yolu idi.

13. yüzyılda Aydınoğulları ile başlayan Türk egemenliği, 1.426 yılında Osmanlı’nın kenti almasıyla sürer. Türklerle birlikte eski ticaret yolu yön değiştirir ve Efes, Tire, İzmir, Manisa hattında uzanır.

Tire, 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlılar tarafından işgal edilmiş ve işgal sırasında Tireliler çete harbi ile Yunanlılara geniş zayıatlar verdirmişlerdir. Bu arada Efeler de yaptıkları akınlarla Anadolu Kuvvetlerinin öncülerini olduklarını düşmana tam manası ile göstermişlerdir.

Anadolu Kurtuluş Hareketinin başlaması ile Tire ve çevresi Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk’ün emri altına girmiştir.

30 Ağustos’ ta başlayan Başkumandanlık Meydan Muharebesi, Tire halkı için kurtuluşun müjdecisi olmuş, bölge halkının desteği ile 4 Eylül 1922 tarihinde, Tire düşman işgalinden kurtarılmıştır. Her yıl 4 Eylül Mahalli Kurtuluş Bayramı çeşitli törenlerle daha büyük sevinç ve heyecan içinde kutlanmaktadır.

Günümüzde ziyaretçisi az olsa da Tire, tarih boyunca Şeyh Bedreddin, Kanuni, Timur gibi birçok ünlü konuğu ağırlamış bir ilçedir. II. Mahmud döneminde Bektaşiler, Aydınoğullarından Sasa Bey döneminde Efes halkının bir bölümü, Büyük İskender zamanında ise Filistin’den getirilen Yahudiler Tire’de iskan edilmiştir. Mübadele yıllarında da Girit’ten gelen Türkler de Tire’ye yerleşmiştir.

Yüzyıllar boyu süren bu göçler ve canlı ticaret yaşamı, Tire’de el sanatlarının fazlasıyla gelişmesini sağlamıştır.

Keçeciler, urgancılar, saraçlar, kalaycılar, semerciler ve nalıncılar sayıları oldukça azalmış olsa da Tire'nin çarşısında sıralanan dükkanlarda hala geleneksel yöntemlerle üretim yapmaya devam etmektedirler. Dünyanın en son beledi dokuma tezgahı da halen Tire'de yaşam mücadelesi vermektedir. Ayrıca Türkiye'nin belki de son nalıncısı da bu çarşıda ısrarla mesleğini sürdüren zanaatkarlarından biridir.

Osmanlı döneminde darphane olan Tire'nin tarihi yapıları önem arz etmektedir. Büyük çoğunluğu 15. yüzyıla ait dini yapıları ve camileri, Osmanlı dönemi klasik yapıları içinde öncü örneklerdir.

Ulu Cami, Yeni Cami, Tahtakale Camii ve Külliyesi, Anadolu'da ilk kez yarım kubbe denemesinin yapıldığı Yeşil İmaret Camii Zaviyesi, Kurt ve Doğancıyan Zaviyesi, Yoğurtluzade Külliyesi, Aydınoğulları'nın ve Osmanlılar'ın padişah hocası İbni Melek adına yaptırılan açık türbe, içinde beylikler dönemine kadar uzanan farklı dönemlerden 2400 civarında taş baskısı ve yazma eserin bulunduğu Necip Paşa Kütüphanesi, geçmişte burada yaşamış olan Levantenler'in izlerini taşıyan Gülcüoğulları Konakları, Tire Müzesi, Ali Efe Hanı ve civarındaki nostaljik dükkanlar, Tire ovasının en güzel manzarasını ayaklar altına seren Kaplan Yaylası Tire'nin görülmeye değer mekanlarından sadece bir kaçıdır.

2.2. Coğrafi Yapısı

İzmir ilinin en eski ve en önemli ilçelerinden biri olan Tire, Küçük Menderes kıyısında, Güme Dağı eteklerine kurulmuştur. Kuzeyinde Bayındır ve Ödemiş ilçeleri, güneyinde Aydın ili ve ilçeleri, batıda Selçuk ve kuzeybatıda Torbalı ile komşudur.

İlçe 38' 30 paralelleriyle 25' 15 meridyenleri arasında yer alır. Yüzölçümü 792.000 dekadır.

İzmir'in güneydoğusunda bulunan Tire'nin, İzmir'e uzaklığı 80 km, deniz seviyesinden yüksekliği 92 metredir.

Önemli dağları; Kartal Dağı, Göl Dağı, Tavşan Dağı, Kaya Dağı'dır. İlçe sınırları içerisinde bulunan Güme Dağları 1646 m. yüksekliğindedir. İlçenin kuzeyinden geçen Küçük Menderes yörenin tek ırmağıdır. Tarımsal ürünlerin çeşitliliğinde ilçenin tek akarsuyu olan 175 km. uzunluğundaki Küçük Menderes ırmağının da önemli rolü vardır. Çevresinde oldukça verimli Akarca, Mahmutlar, Akkoyunlu, Yeni Çiftlik, Büyükkale, Ciriyes, Kızılcaavlu, Yeğenli ovaları vardır.

Toprak yapısı kumlu, killi ve kır taban bir görüntü vermesine rağmen oldukça verimli ve çok çeşitli ürün yetiştirilmesine elverişlidir.

Yedi tepeli kent İstanbul gibi tepeleriyle meşhurdur Tire. Toptepe, Duatepe, Maltepe, Kohoz, Hacı Kalfa, Buğday Dede ve Kara Tepe Tire'yi kuşatmıştır. Cambazlı, Arappınarı, Balım Sultan, Balpınarı, Eğridere ise doğal güzellikleriyle, mesire yerleriyle ünlü yaylarıdır.

İlçe, “Yeşil Tire” adını kazanacak kadar yeşil ve zengin bir bitki örtüsüne sahiptir.

Kıyasası Tire tarihi yapısı, doğal güzellikleri ile İzmir’in gözde ilçelerinden biridir. Akdeniz ikliminin etkisi altında olan ve bitki örtüsü bakımından maki bitki topluluğuna sahip bulunan Tire’de; yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. İlçede sıcaklık yazın +42,7 dereceye kadar yükselirken, kışları en düşük sıcaklık +3 derece civarında olmaktadır.

Her yıl ortalama yağış miktarı 600-650 mm³ olarak gerçekleşmekte, en fazla yağış Aralık, Ocak, Şubat ve Mart aylarında görülmektedir.

Tablo 1: Alan Dağılımı (2006)

	Yüzölçümü (da)	Pay (%)	Kişi başına düşen birim alan (m ²)
Sanayi alanı	4.100	4,7	54,11
Konut alanı	7.680	8,8	101,37
Tarım alanı	6.950	8	91,73
Yeşil alan	5.910	6,8	78
Diğer alanlar	62.730	71,8	828
Toplam İlçe	87.370	100	1153,24

Kaynak: İl Kaymakamlığı, 2007

2.3 Demografik Yapısı

İlçe 2000 yılı itibariyle 78.658 kişilik nüfusa sahiptir. Nüfus, TÜİK 2006 yılı projeksiyonuna göre 75.760 olmuştur. İlçede oy kullanma ehliyetine sahip kişi sayısı 54.124’ tür.

Tablo 2: Nüfus Durumu

	2000			2006
	Erkek	Kadın	Toplam	Toplam**
Tire Merkez	21.013	21.975	42.988	44.249
Köy	16.042	15.943	31.985	31.511
Bucak	1.525	1.527	3.052	*
Toplam	38.580	39.445	78.025	75.760

Kaynak: İlçe Kaymakamlığı, ** TUİK projeksiyon, 2007 *Bilinmiyor

İlçe alanı içinde 2 belediye ve 19 mahalle mevcuttur.

TÜİK’in 2006 verilerine göre İlçe’nin toplam nüfusunun %8 oranında düşmesinden, ilçenin fazla göç almadığı aksine sosyo-ekonomik nedenlerle göç verdiği anlaşılmaktadır.

İlçedeki 64 köyün 36'sında yaylak, mezra ve mahalle olmak üzere 54 bağılı bulunmaktadır.

2006 Yılı itibariyle mesken olarak kullanılan, ilçe merkezinde 24.978, belde ve köylerde 11.900 olmak üzere toplam 36.878 konut vardır.

İlçe merkezinde konutların %65'i kagir , %35'i betonarme binalardır. Köylerdeki konutların geneli kagir olmakla beraber dağ köylerinde toprak yığma (kerpiç) konutlar çoğunluktadır.

İlçenin yerleşmiş olduğu Küçük Menderes Havzası topraklarının çok verimli olmasından dolayı nüfusun %80'i çiftçilikle ve hayvancılıkla iştigal etmektedir.

3. Ekonomi

Tire ilçesi, TÜİK tarafından yayınlanan 1996 yılı GSYİH rakamlarına göre 23.540.720YTL ile İzmir genelinde 12. ve 3.673 \$ kişi başı gelir ile 13. sırada yer almıştır.

Küçük sanayi kuruluşları ilçenin sanayi sitesinde toplanmıştır.

İlçede yabancı sermayeli 5 adet firma vardır.

Ege ihracatçı Birliklerinin verilerine göre Tire'de 2006 yılında 12 adet firma toplam 9.056.690.10 \$ tutarında ihracat gerçekleştirmiştir.

İlçede 1997-2007 yılları arasında tarım, avcılık ve ormancılık sektörlerinde toplam 2,3 milyon dolarlık 3 adet teşvik belgeli yatırım gerçekleştirilmiştir.

İlçe halkının bir diğer geçim kaynağı da İlçe'nin dünyaca meşhur el sanatları ürünleridir. Tire'nin ata yadigârı el sanatlarından urgancılık, nalıncılık, keçecilik, hasırcılık ve yorgancılık gibi el sanatları bulunmaktadır. İşlenen urgan ve yorganlar çevre il ve ilçelerde satılmaktadır. Oldukça da rağbet görmektedir. Bu el sanatlarına biraz değinecek olursak;

- **Nalıncılık:** Yöresel özellikleriyle öne çıkıp üne kavuşmuş, tasmaı kadife üzerine sırama ile işlenmiş nalınların ilk defa Tireli ustalar tarafından yapıldığı söylenmektedir. Çeyiz sandıklarının olmazsa olmazları, turistlerin hediyelik eşya olarak tercih ettikleri, günümüzde birçok mekanın şark köşelerini farklı değerlere bürüyen nalınlar Tire'nin simgelerinden olmuştur. Evlerin ve hamamların banyolarında kullanılan, cami ve mescitlerde abdest alırken giyilen nalınlar uzun süre genç kızlara düğün hediyesi olarak götürülmüştür. Nakışları hafif olan nalınlar evlenme çağındaki kızlarındır.

- Ağır işlemeli olanlar nişanlı kızların ve işlemeleri çok ağır olanlar yeni gelinleridir. Tire nalıncılığının farklı yanlarından biride; Anadolu'nun diğer kentlerinde nalınların ceviz ve gürgen gibi ağaçlardan yapılırken Tire'de yontulması kolay olan ve ıslanıldığı zaman zarar görmeyen kavak ağacının malzeme olarak tercih edilmesidir.
- Keçecilik: Kuzunun ilk kırkımı olan Haziran yününden birinci kalite, koyunların ikinci kırkımından olan Ağustos yününden ikinci kalite keçe imal edilmektedir. Al keçe, tuzuk, süt keçesi, at, deve keçesi, kepenek, ayakkabı, minder keçesi gibi çeşitleri ve acem, yarım acem, gül, göbek, sarma, sandık gibi nakışları bulunan Tire keçeleri zamana karşı direnmektedir. Zaman onu alt etmesin diye ustalar keçeğe çağ atlatmışlardır. Günümüzde klasik keçe motiflerinin yerine görenleri hayrete düşüren çağdaş grafik desenler kullanılmaktadır.
- Kabak kemane: Saz ve söz ustası İrfan Alkur'un sanatkarlığıyla su kabağı Türk Halk Müziği'nin en eski çalgılarından biri olan kabak kemaneye dönüşmüştür. İrfan Usta, Tire'de kabak kemane yapımcılığın tek temsilcisidir. Tire kabak kemesinin ayırt edici özelliği üç telli olmasıdır ve bu yaylar için at kuyruğu veya fırça yapımında da kullanılan bir tür misinadan yararlanılmaktadır. Hem müzik aleti hem de hediyelik eşya olan kabak kemane, bu sanatı gelecek nesillere aktaracak sanatkarları beklemektedir.
- Beledi dokuması: Bir zamanlar Osmanlı'nın en önemli ticaret alanlarından dokumacılıkta adını duyuran, onlarca usta ve yüzlerce çırağın emeğiyle dokunan Belediye için yalnızca Saim Bayrı Usta ve tezgahı kalmıştır.
- Urgancılık: Tire urganı, sağlamlığı ve beyazlığıyla Anadolu'nun her yanında şöhret kazanmıştır. Öyle ki Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethederken gemilerini Haliç'e Tireli ustaların ördüğü urganlarla çektirdiği rivayet edilmektedir. Böylece "Tire malıdır" diye kalitesi marka olmuş Tire urganı, kendisini tarih sayfalarından birine bağlamıştır. Eskiden sadece erkeklerin uğraştığı bu el sanatı büyük bir disiplin içinde sürdürülerek günümüze kadar gelmiştir.
- Kalaycılık: Sürekli kullanılan bir bakır kabın bakır zehirlenmesine yol açmaması için en azından yılda bir kez kalaylanması gerekmektedir. Oldukça ustalık gerektiren kalaylamada bakır kaplar önce tuzruhuyla ardından da kumla temizlenir. Daha sonra nişadır ve eritilmiş kalayla birlikte odun kömürü ateşinde kalaylanan kaplar, pamukla silinerek ilk günkü gibi yeni hale gelmektedir.

- **Semercilik:** Tire’de zamana karşı direnen el sanatlarından biri de semerciliktir. At, eşek ve develerin boncuklarla işlemelerle süslü semerlerini yapan ustalar, sokak aralarındaki küçük dükkanlarında var gücüyle çalışmaktadırlar. Bu semerler; hayvanın cinsine ve büyüklüğüne göre farklılık göstermektedir.
- **Hasırcılık:** Belevi Gölün’den toplanan bataklık sazları ilk defa 14.yüzyılda kolonizatör dervişlerden Kızıl Deli Sultan lakaplı ünlü Seyyid Ali Sultan tarafından kurulan Boynuyoğun Köyü’ndeki hanımlarca işlenip hasır haline getirilmiştir. Günümüzde kullanılan ince hasır ve kırsal alanlarda kullanılan kaba hasır dokunduktan sonra Tire pazarında satılmaktadır.

Tire’de çeşitli Oda ve kooperatiflere bağlı 29.394 adet firma bulunmaktadır. Bu firmaların dağılımına tablo 3’de yer verilmiştir.

Tablo 3: Faaliyet Gösteren Firmalar (2006)

Kayıtlı Olduğu Oda	Firma Sayısı
Tire Ticaret Odası	802
Ege Bölgesi Sanayi Odası	45
Ege İhracatçı Birlikleri	14
Esnaf ve Sanatkarlar Odası	937
Ziraat Odası	14.648
Toplam firma sayısı	16.446

Kaynak: İZTO, EBSO, İESOB, 2007

İlçede; Tire Ticaret Odası’na kayıtlı 802, EBSO’ya kayıtlı 45, Ege İhracatçı Birliklerine kayıtlı 14, Esnaf ve Sanatkarlar Odası’na kayıtlı 937, Ziraat Odası’na kayıtlı 14.648 üye firma bulunmaktadır.

İlçede Ege Bölgesi Sanayi Odası’na kayıtlı 41’i yerli, 4’ü yabancı sermayeli toplam 45 firma vardır.

Ayrıca Tirede Tarış’e Kayıtlı 7.500, Süt Kooperatifi’ne kayıtlı 3.000, Esnaf Kefalet Kooperatifi’ne kayıtlı 2.108, Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi’ne kayıtlı 192 ve Kamyoncular Kooperatifi’ne kayıtlı 148 üye bulunmaktadır.

İlçede Emekli Sandığı’na bağlı 1.469 emekli ve 565 dul-yetim, SSK’ya bağlı 5.940 çalışan ve 3.941 emekli bulunmaktadır.

İlçede 7 banka, 7 şubesi ile hizmet vermektedir. Bu bankalar, Ziraat Bankası, İş Bankası, Halk Bankası, Vakıflar Bankası, Akbank, Denizbank ve Yapı Kredi Bankası olarak sayılabilir.

Tablo 4: En Çok Vergi Veren İlk 20 Firma

Sıra No	Ünvan	Tutar (YTL)
1.	Sami KOCABIYIK	121.708,23
2.	Ertan SAYGIN	109.825,04
3.	Mehmet ÜLGÜDÜR	108.532,88
4.	M. Fikret NAMLI	97.469,63
5.	Ali ATEŞ	93.359,98
6.	Akın KIRIKKAYA	74.643,87
7.	Abdullah Sadık SAVRANOĞLU	59.473,60
8.	Mehmet KARAOĞLAN	58.089,65
9.	Güliz TAYKUT	54.899,39
10.	Saadet GÖKOĞLU	54.616,88
11.	Sebahattin TAN	50.418,07
12.	Asuman TAŞLIPINAR	48.115,75
13.	Avram CEN	46.012,58
14.	Muammer TOKGÖZ	44.706,78
15.	Ayşegül KARAOĞLAN	43.276,57
16.	Ali TAYKUT	39.021,44
17.	Filiz ÖZCAN	36.619,99
18.	Nihal YILMAZ	31.709,39
19.	Habib KARDEŞLER	28.646,37
20.	Muzaffer ARPACI	28.043,77

Kaynak: İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı

Tablolara bakıldığında, ilçede 2006 yılında en çok vergi verenler listesinde 121.708,23 YTL ile Sami KOCABIYIK, 109.825,04 YTL ile Ertan SAYGIN ve 108.532,88 YTL ile Mehmet ÜLGÜDÜR başı çekerken; firmalarda da 258.723,34 YTL ile Bozetto Kimya San. ve Tic. Anonim Şti, 120.909,48 YTL ile Delikanlı Ev Gereç. Ltd. Şti. ve 46.288,37 YTL ile Enver Yılmaz İnş. Kerestecilik ilk üç sırayı paylaşmaktadır.

Tablo 5: En Çok Vergi Veren İlk 20 Mükellef

Sıra No	İsim	Tutar (YTL)
1.	Bozetto Kimya San. Ve Tic. Ana.	258.723,34
2.	Delikanlı Ev Gereç. Ltd. Şti.	120.909,48
3.	Enver Yılmaz İnş. Kerestecilik	46.288,37
4.	Mehmet Gül Petrol Oto Zirai	41.218,99
5.	Garmon Kimya san. Ve Tic. Ltd.	36.046,14
6.	Ekinci Meşrubat İnş. Nak.	33.345,55
7.	Yaşinoğlu Süt Ürünleri	31.104,35
8.	Güneş-1 Müt.Tic. San.	31.028,49
9.	Tire Çallı İnş.	28.044,23
10.	Namlı Otomotiv	23.340,06
11.	Atacan Day. Tük.	20.675,14
12.	Tire Petrol San. Tic.	20.610,82
13.	Tire Kerestecilik	19.219,20
14.	Atış İnşaat	19.036,08
15.	Ahmet Küçükler İnş.	16.976,83
16.	Seray Dayanıklı Tüketim Mal.	16.895,14
17.	Ak Ziraat Aletleri	15.102,76
18.	Arda Petrol	14.404,60
19.	Tire Damla Petrol	13.948,27
20.	TİPAŞ Tire Paz. A.Ş	13.843,93

Kaynak: İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı

3.1. Tarım

Tire'nin kesinlikle bir tarım ilçesi olduğu söylenebilir. İlçede polikültür tarım yapılmakta olup, her türlü kültür bitkisinin üretimi yapılabilmektedir. İlçenin toplam arazisi 341.165 da olup, bunun 182.810 dekarı tarla alanıdır.

Tarım arazisinin 213.894 dekarı sulanan, 127.270 dekarlık bölümü ise sulanmayan alan görünümündedir. İlçede tamamen çiftçinin kendi imkanlarıyla açmış olduğu derin su sondajları ile sulama yapılmaktadır. İlçe'nin tarım alanlarında 3.100'ü elektrikli, 1.300'ü termik motorlu, 600'ü derin kuyu ve 1.300'ü santrifüj pompa olmak üzere toplam 6.300 adet sulama aracı ile sulama yapılmaktadır.

İlçe nüfusunun %80'i çiftçilikle iştilal etmektedir.

Başlıca ürünleri, başta pamuk olmak üzere, silajlık mısır, buğday, arpa, tütün, susam ve her türlü sebze ve meyvedir. Meyvenin her çeşidi özellikle karpuz, kiraz, ceviz, şeftali, incir, kestane ve nar yetiştirilmektedir.

Arıcılık ve balcılık da hayli ilerlemiş durumdadır.

Yetiştirilen ürünler ilçe toptancı halinde değerlendirilmektedir. İlçe içinde tüketildiği gibi, civar il ve ilçelere de gönderilmektedir.

İlçe tarımındaki en büyük sorunun sulama konusunda yaşandığı söylenebilir.

3.1.1. Bitkisel üretim

Tablo 6: Tarımsal Alan Dağılımı

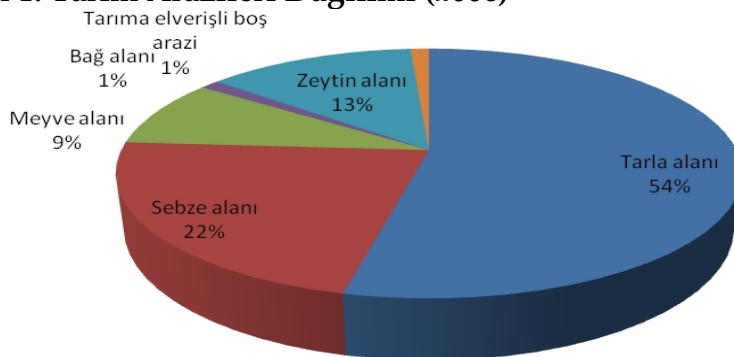
	Yüzölçümü (da)		2006 Pay (%)	Kümülatif Değişim (%)
	2002	2006		
Toplam tarım alanı	340.391	341.165	100	0,2
Tarla alanı	182.810	182.810	53,6	0
Sebze alanı	76.200	76.201	22,3	0
Meyve alanı	32.490	29.790	8,7	-8,3
Süs bitkileri alanı	20	14	0	-35
Bağ alanı	40.000	4.000	1,2	-90
Narenciye alanı	190	190	0,1	0
Zeytin alanı	43.930	43.930	12,9	0
Kavaklık alanı	390	350	0,1	-10,3
Tarıma elverişli boş arazi	3.880	3.880	1,1	0
Sulanan tarım alanı	19.230	213.894	62,7	1.012,3

Kaynak: Tarım İl Müdürlüğü

Toplam tarım alanı 341.165 dekadır.

Tarım arazisinin % 53,6'sı tarla alanı olarak kullanılmaktadır. 182.810 dekar tarla alanını, 76.201 da. ile sebze, 43.930 dekar ile zeytin alanı izlemektedir. Dekar olarak en küçük alanda süs bitkileri üretilmektedir. Tarıma elverişli boş arazi 3.880 dekadır.

Grafik 1: Tarım Arazileri Dağılımı (2006)

Kaynak: Tablo 6

Grafiğe bakıldığında tarla alanının %54 ile en yüksek orana sahip olan alan olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Tarla Ürünleri Üretimi

Ürün	Ekiliş Alanı (da)			Üretim (ton)			Verim (kg/da)		
	2002	2006	Artış (%)	2002	2006	Artış (%)	2002	2006	Artış (%)
Mısır (silaj) I.ürün	15.000	28.000	86,7	60.000	112.000	86,7	4.000	4.000	0
Mısır (sılab) II.ürün	15.000	35.000	133,3	60.000	140.000	133,3	4.000	4.000	0
Börülce (kuru)	200	200	0	30	30	0	150	150	0
Mısır (dane) I.ürün	2.000	0	-100	1.600	0	-100	800	---	---
Pamuk (kütü)	77.000	0	-100	23.100	0	-100	300	---	---
Buğday (diğer)	45.000	0	-100	18.000	0	-100	400	---	---
Fiğ (dane)	150	150	0	15	15	0	100	100	0
Fiğ (yeşil ot)	4.000	0	-100	10.000	0	-100	2.500	---	---
Fiğ (kuru ot)	0	5.500	---	0	2.750	---	---	500	---
Yonca (yeşil ot)	5.000	0	-100	20.000	0	-100	4.000	---	---
Yonca (kuru)	4.500	0	-100	4.500	0	-100	1.000	---	---
Arpa (diğer)	15.000	0	-100	5.250	0	-100	350	---	---
Yulaf	30.000	0	-100	450	0	-100	15	---	---
Patates (I.ürün)	7.900	9.900	25,3	31.600	39.600	25,3	4.000	4.000	0
Patates (II. ürün)	2.000	2.000	0	8.000	8.000	0	4.000	4.000	0
Susam (I.ürün)	3.000	0	-100	15	0	-100	5	---	---
Fasulye (kuru)	200	200	0	40	40	0	200	200	0
Tütün	3.560	3.060	-14	249	214,2	-14	70	70	0
Soğan (kuru)	0	500	---	0	1.000	---	---	2.000	---
Toplam	229.510	84.510	-63,2	242.849	303.649	25	---	---	---

Kaynak: Tarım İl Müdürlüğü, 2007

İlçedeki tarla ürün ekiliş alanı 2002 yılına göre yüzde 63.2 gibi büyük bir ölçüde azalmıştır.

İlçenin tarla alanlarında mısır, pamuk, börülce, fiğ(kuru-dane), patates, fasulye, tütün, soğan üretimi yapılmaktadır. 2002 yılı ile karşılaştırıldığında 2006 yılında üretimin %25 arttığı görülmektedir. Özellikle mısır üretim miktarının fazlalığı dikkati çekmektedir.

İlçede 2002 yılında üretilmeyen kuru fiğ ve kuru soğan 2006 yılında üretilmeye başlamıştır. Buna karşın; dane mısır, kütlü pamuk, buğday, yeşil fiğ, kuru-yeşil yonca, yulaf, arpa ve susam üretimden kaldırılmıştır.

Hem 2002'de hem de 2006'da ekilen ürünlerden eşit ölçüde verim alındığı görülmektedir.

Tablo 8: Sebze Üretimi

Ürün	Ekiliş Alanı (da)			Üretim (ton)			Verim (kg/da)		
	2002	2006	Artış (%)	2002	2006	Artış (%)	2002	2006	Artış (%)
Domates (sofralık)	1.100	1.000	-9,1	44.000	4.000	-90,9	40.000	4.000	-90
Domates (salçalık)	0	10.000	----	0	60.000	----	----	6.000	----
Bezelye	1.300	1.500	15,4	650	750	15,4	500	500	0
Havuç	300	300	0	600	600	0	2.000	2.000	0
Turp (bayır)	100	100	0	150	150	0	1.500	1.500	0
Turp (kırmızı)	100	100	0	150	150	0	1.500	1.500	0
Pancar (kırmızı)	200	200	0	800	800	0	4.000	4.000	0
Karpuz	27.000	27.000	0	108.000	108.000	0	4.000	4.000	0
Patlıcan	1.500	1.500	0	3.750	4.500	20	2.500	3.000	20
Kereviz (kök)	300	300	0	450	450	0	1.500	1.500	0
Ispanak	600	600	0	600	600	0	1.000	1.000	0
Pırasa	1.000	1.000	0	2.500	2.500	0	2.500	2.500	0
Kavun	7.500	7.500	0	22.500	22.500	0	3.000	3.000	0
Barbunya (taze)	1.000	1.000	0	600	800	33,3	600	800	33,3
Börülce (taze)	1.000	800	-20	800	640	-20	800	800	0
Soğan (taze)	700	1.700	142,9	1.050	2.550	142,9	1.500	1.500	0
Soğan (kuru)	1.000	0	-100	2.000	0	-100	2.000	----	----

Ürün	Ekiliş Alanı (da)			Üretim (ton)			Verim (kg/da)		
	2002	2006	Artış (%)	2002	2006	Artış (%)	2002	2006	Artış (%)
Lahana (beyaz)	1.000	1.000	0	3.000	3.000	0	3.000	3.000	0
Marul (kıvırcık)	0	700	----	0	1.050	----	----	1.500	----
Marul (göbekli)	700	0	-100	1.050	0	-100	1.500	----	----
Kabak (sakız)	300	300	0	750	750	0	2.500	2.500	0
Hıyar	3.500	3.500	0	7.000	9.100	30	2.000	2.600	30
Sarımsak (kuru)	300	0	-100	180	0	-100	600	----	----
Sarımsak (taze)	300	600	100	450	900	100	1.500	1.500	0
Bamya	800	800	0	320	400	25	400	500	25
Biber (sivri)	1.500	1.400	-6,7	2.250	2.100	-6,7	1.500	1.500	0
Biber (dolmalık)	1.000	800	-20	1.500	1.200	-20	1.500	1.500	0
Biber (salçalık)	10.000	10.300	3	25.000	25.750	3	2.500	2.500	0
Fasulye (taze)	7.500	7.500	0	7.500	7.500	0	1.000	1.000	0
Pırasa	0	1.000	----	0	2.500	----	----	2.500	----
Bakla (taze)	1.000	1.000	0	800	600	-25	800	600	-25
Karnabahar	500	500	0	750	750	0	1.500	1.500	0
Toplam	73.100	84.000	14,9	239.150	264.590	11	----	----	----

Kaynak: Tarım İl Müdürlüğü, 2007

Tablo 8 incelendiğinde, en geniş ekiliş alanına 27.000 da ile karpuzun, 10.300 da ile salçalık biberin ve 10.000 da ile salçalık domatesin sahip olduğu görülmektedir.

2006 yılında salçalık domatesin, kıvırcık marulun ve pırasanın üretimlerine başlanırken, kuru soğanın ve sarımsağın, göbekli marulun üretimlerine son verilmiştir.

2006 yılında sebze ürünlerinin toplam ekiliş alanında yaklaşık %15'lik, üretiminde ise %11'lik bir artış olduğu görülmektedir.

Patlıcanın, hıyarın, barbunyanın ve bamyanın verimliliklerinin arttığı, buna karşın sofralık domatesin ve taze baklanın verimliliklerinin azaldığı görülmektedir.

Tablo 9.1: Meyve Üretimi (1)

Ürün	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı			Üretim (ton)			Verim (kg/ağaç)		
	2002	2006	Artış (%)	2002	2006	Artış (%)	2002	2006	Artış (%)
Erik	11.800	11.800	0	354	354	0	30	30	0
Kayısı	5.550	5650	1,8	278	283	1,8	50	50	0
Şeftali (diğer)	210.000	260.000	23,8	8.400	10.400	23,8	40	40	0
Portakal (diğer)	400	400	0	14	14	0	35	35	0
Zeytin (sofralık)	65.000	0	-100	1.625	0	-100	25	----	----
Zeytin (yağlık)	770.500	827.500	7,4	19.263	18.205	-5,5	25	22	-12
Armut	30.000	30.000	0	750	750	0	25	25	0
Ayva	5.100	5.100	0	153	153	0	30	30	0
Elma (golden)	4.000	4.000	0	120	120	0	30	30	0
Elma (starking)	4.000	4.000	0	120	120	0	30	30	0
Elma (Amasya)	2.000	2.000	0	60	60	0	30	30	0
Elma (diğer)	11.500	11.500	0	288	288	0	25	25	0
Muşmula	800	800	0	20	20	0	25	25	0
Kiraz	7.100	7.450	4,9	178	186	4,5	25	25	0
Vişne	3.000	3.000	0	60	75	25	20	25	25
Antep Fıstığı	45.000	61.000	35,6	180	244	35,6	4	4	0
Badem	2.000	2.000	0	30	30	0	15	15	0
Ceviz	18.200	18.500	1,6	728	740	1,6	40	40	0
Kestane	24.000	24.500	2,1	1.200	1.225	2,1	50	50	0
Nar	6.100	6.400	4,9	183	192	4,9	30	30	0
Dut	1.500	1.500	0	30	30	0	20	20	0
İncir	453.000	456.000	0,7	4.530	6.840	51	10	15	50
Mandalina (satsuma)	5.000	5.000	0	175	175	0	35	35	0
Zerdali	3.500	3.500	0	70	70	0	20	20	0
Toplam	1.689.050	1.751.600	3,7	38.809	40.574	4,5	---	---	---

Kaynak: Tarım İl Müdürlüğü, 2007

İlçede meyve alanlarında ağırlıklı olarak yağlık zeytin, incir ve şeftali üretimi yapılmaktadır.

2006 yılında İlçede meyve veren yaştaki ağaç sayısı %3,7, üretim %4,5 oranında artmıştır.

2006 yılında sofralık zeytin üretimine son verilmiştir.

Tablo 9.2: Meyve Üretimi (2)

Ürün	Ekiliş Alanı			Üretim (ton)			Verim (kg/da)		
	2002	2006	Artış (%)	2002	2006	Artış (%)	2002	2006	Artış (%)
Üzüm (sofralık) çek.li	2.850	2.970	4,2	2.850	2.970	4,2	1.000	1.000	0
Üzüm (sofralık) çek.siz	200	240	20	240	264	10	1.200	1.100	-8,3
Üzüm (kurutmalık) çek.li	750	730	-2,7	750	730	-2,7	1000	1.000	0
Üzüm (kurutmalık) çek.siz	50	60	20	60	72	20	1.200	1.200	0
Toplam	3.850	4.000	3,9	3.900	4.036	3,5	---	---	---

Kaynak: Tarım İl Müdürlüğü, 2007

2002 yılına göre sofralık çekirdeksiz üzümün, yağlık zeytinin verimi düşerken, incir ve vişnenin verimi artmıştır. İki yılda da üretimi yapılan diğer meyvelerin verimlerinin değişmediği görülmektedir.

İlçede 1 köyün iki hanesinde 0,7 da cam alanda ve 0,4 da plastik alanda sebze-meyve ve 2 köyün iki hanesinde 3,45 da alanda süs bitkileri yetiştirildiği görülmektedir.

İlçede 1 adet soğuk hava deposu bulunmaktadır. Ancak soğuk hava deposu ve paketleme tesisi kurulması gerekmektedir.

İlçenin tarım ilçesi olması nedeni ile tarımda kullanılan alet ve ekipmanların çeşit ve sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Tarımsal Alet ve Ekipman Varlığı

Alet-Ekipman	Adet	Alet-Ekipman	Adet
Kulaklı traktör pulluğu	2.685	Derin kuyu pompa	635
Kültüvator	320	Sırt pülverizatörü	2.230
Diskli tırmık	2.560	Kuy. mili. hareket. pülveriz.	1.680
Yağmurlama tesisi	40	Üniversal ekim makinesi	4.790
Diskli pulluk	20	Traktör(İki akslı)	3.340
Toprak burgusu	5	Dip Kazan (Subsoiler)	47
Tarım arabası (römork)	3.435	Toprak Frezesi	147
Damla sulama tesisi	16	Orak Makinesi	15
Elektropomp	3.100	Su tankeri	1.580
Tozlayıcı	120	Seyyar süt sağım makinesi	1.540
Sedyeli motorlu pül.	300	Motopomp(Termik)	1.300
Ark pulluğu	2.400	Atomizör	2.000
Hayvan pulluğu	1.025	Motorlu pülverizatör	1.220
Merdane	50	Karasaban	14
Kombik ürün	100	Rotatiller	30
Toprak tesviye makinesi	150	Dişli tırmık	6.400
Hayvanla-traktörle çekilen ara çapa makineleri	4.664	Set yapma makinesi	300
Kombine hububat ekim makinesi	1	Pnömatik ekim makinesi	40
Çiftlik gübresi dağıtma makinesi	2	Kimyevi gübre dağıtma makinesi	1.965
Ot tırmığı	250	Mısır silaj makinesi	355
Traktörle çekilen çayır biçme makinesi	80	Yem dağıtıcı römork	4
Ot silaj makinesi	190	Santrifüj pompa	1.300
Selektör (sabit veya seyyar)	60	Sap toplamalı saman yapma makinesi	5
Fide ekim makinesi	22	Patates sökme makinesi	35
Saman aktarma boşaltma makinesi	15	Kepçe	200
Yayık	200	Süt sağım tesisi	60

Kaynak: İl Tarım Müdürlüğü, 2007

3.1.2. Hayvancılık

Hayvancılığa verilen önemle çiftçilerin elinde bulunan yerli ırkların yöreye adapte olan kültür ırklarına dönüşümü sağlanmaktadır. Halen ilçede kültür ırklarından Holstein, Montofon kültür ırkı sığıır olduğu gibi melez sığıır ırkları da bulunmaktadır. İlçede besi inekçiliği yapılmakta ise de; süt inekçiliği gelişmiş durumdadır.

2006 yılında ilçede 119.725,20 ton süt üretilmiştir. Üretilen süt ilçedeki ve civar il ve ilçelerdeki mandıracılar ile Pınar Süt, Mis Süt, Nestle, Ülker, Sakıp Ağa gibi büyük kapasiteli tesisler tarafından değerlendirilmektedir.

Hayvan varlığının ırklara göre dağılımı aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Tablo 11: Hayvan Varlığı

Tür	2002	2006	Artış (%)
Sığır	30.695	47.630	55,2
Koyun	22.000	22.250	1,1
Keçi	2.900	2.800	-3,4
Tavuk	41.500	484.100	1.067
Hindi	21.000	37.500	78,6

Kaynak: İl Tarım Müdürlüğü, 2007

İlçede 2002 yılında 41.500 olan tavuk sayısının 2002 yılında 484.100 olduğu görülmektedir. İlçe bir tarım ilçesi olduğundan hayvancılık da gelişmiştir. 2006 yılında 2002 yılına göre ilçedeki sığır sayısı %55,2, koyun sayısı %1,1 ve hindi sayısı %78,6 artarken, keçi sayısının %3,4 oranında azaldığı görülmektedir.

İlçedeki 484.000 tavuğun 25.000'ini köy tavuğudur. 484.000 tavuktan yılda 896 ton tavuk eti üretilmektedir. Ayrıca 1,9 ton yapağı, ve 1,8 ton keçi kılı elde edilmiştir.

Tabloda belirtilen hayvanların yanı sıra ilçe de 746 at, 60 katır, 1.050 eşek ve 13 deve bulunmaktadır.

3.1.3. Tarımsal üretim gelirleri

Tablo 12: Gayri Safi Tarımsal Gelir

Üretim Kolları	Üretim (Ton)			Gayri Safi Gelir (YTL)		
	2002	2006	Artış (%)	2002	2006	Artış (%)
Tarla	242.849	303.649	25,0	41.182.900	36.837.910	-10,6
Meyve	42.709	44.610	4,5	33.669.000	56.263.725	67,1
Sebze	239.150	264.590	10,6	37.769.250	97.107.500	157,1
Et	1001,8	2103,9	110,0	5.266.630	15.009.500	185,0
Beyaz	697,2	842,7	20,9	2.263.380	5.326.700	135,3
Kırmızı	304,6	1.261,2	314,1	3.003.250	9.682.800	222,4
Süt	71.142	119.725	68,3	21.342.600	80.614.833	277,7
Bal ve balmumu	259	266	2,7	1.308.300	2.240.000	71,2
Su ürünleri	0	6	----	0	102.000	----
Toplam	598.113	737.054	23	145.805.310	303.184.968	108
Yumurta	600	0	-100	72.000	0	-100
Toplam	----	----	----	145.877.310	303.184.968	107,8

Kaynak: Tarım İl Müdürlüğü Verileri ve İlçe Kaymakamlığı Kayıtları, 2007

İlçenin tarımsal ürün gelirinin 2002 yılına göre 2006 yılında %107,8 oranında arttığı görülmektedir.

İlçede yılda sadece 6 ton alabalık üretilmiş, bundan da 2006 yılında 102.000 YTL gelir elde edilmiştir.

İlçede arıcılık da gelişmiştir. 2006 yılı verilerine göre 850 adet eski usul, 17.800 adet yeni usul kovandan 245 ton bal, 21 ton da balmumu üretilmiş, bundan 2.240.000 YTL gelir elde edilmiştir.

3.2. Sanayi

Tablo 13: Sanayi Alanları

	İsim	Kuruluş yılı	Toplam alan (km ²)	İşletme Sayısı		İstihdam (adet)	Doluluk oranı (%)
				Yabancı	Yerli		
Organize Sanayi Bölgesi	TOSBİ	1993	4.063	3	28	1.000	65
Küçük Sanayi Sitesi	Tire K.S.S	1993	400		30	1052	11

Kaynak: Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü, 2007

Tire Organize Sanayi Bölgesi'nde 28 yerli, 3 yabancı olmak üzere toplam 31 firma bulunmaktadır. TOSBİ tüm altyapı çalışmaları tamamlanmış, doğalgazı da bulunan bir organize sanayi bölgesi olarak gelişmeye çok açıktır. Özellikle tarımı gelişmiş olan ilçe, tarım ürünlerinin işlenmesine yönelik sanayinin gelişimi için uygundur.

İlçenin tek organize sanayi bölgesi olan Tire Organize Sanayi Bölgesi (TOSBİ) ve TOSBİ'deki bazı sanayi kuruluşlarına ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

- Tire Organize Sanayi Bölgesi 1993 yılında 4.063.093 m²'lik alanda Tire'ye 4 km. mesafede kurulmuştur.
- TOSBİ'de EBSO %70, İl Özel İdaresi %15, Tire Belediyesi %15 katılım paylarına sahiptir.
- TOSBİ içindeki fabrikalarda yaklaşık 1.050 personel kadrolu ve 250 personel yılın değişik dönemlerinde geçici olarak istihdam edilmektedir.
- TOSBİ' deki işletmeler daha çok KOBİ niteliğindedir.
- Bölgenin yer seçimi, kamulaştırma, fizibilite etüdü, jeolojik ve jeofizik etüt, imar planı, tüm alt yapı projeleri tamamlanmıştır ve halihazırda kurulu tüm işletmelere tüm altyapı hizmetlerini verebilmektedir.

- Merkezi arıtma tesisi 1000 m³/gün kapasiteyle Temmuz 2004'te faaliyete geçmiştir ve halen tüm katılımcılara kesintisiz hizmet vermektedir.
- Doğalgaz altyapı hizmetinin 2007 yılı sonuna kadar tamamlanması hedeflenmektedir.
- 2008'de bitirilmesi planlanan demiryolu yükleme-boşaltma istasyonu ve gümrük binaları ile birlikte iç ve dış ticarete önemli bir noktaya gelinmesi planlanmaktadır.
- İdari ve sosyal tesisler ile enerji santrali gelecek yıllarda yapılacak çalışmalar arasındadır.

Aşağıda TOSBİ'deki bazı sanayi kuruluşlarına kısaca değinilmiştir.

1) Güçbirliği Tekstil Sanayi ve Tic.A.Ş., Güçbirliği Holding A.Ş.:

75.000 metrekarelik sahanın 34.700 metrekarelik kısmında 18.09.1996 tarihinde yapımına başlanan iplik fabrikası, 1998 yılı içinde bitirilerek üretime başlanmıştır. Bugün için 200'ün üzerinde personelle faaliyet göstermektedir. Fabrika da günde 10 ton iplik üretilmektedir. Yıllık üretim kapasitesi 3.650 ton'dur.

2) Adese Optik Cam Sanayi:

5.000 metrekarelik arazi içinde kurulmuş olup, optik cam üretmektedir. İşletmede 367 metrekarelik kapalı alanda üretim yapılmaktadır.

3) Altera Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.:

10.000 metrekarelik arazi içinde kurulmuştur. Tıbbi malzeme sanayi kolunda hizmet vermektedir. İşletmede yaklaşık 5.000 m² kapalı alanda, toplam 17 personelle üretim yapılmaktadır. Ortadoğu ve Avrupa ülkelerine ihracat gerçekleştirmektedir.

4) Anadolu Birliği Akü ve Otomotiv San.Tic. A.Ş.:

20.000 metrekarelik arazide kurulmuştur. 4.500 metrekarelik kapalı alanda, toplam 9 kişilik personelle üretim yapmaktadır.

5) Arel Ahşap Mob. Pls. Doğ. San. Tic. Ltd. Şti:

9.500 metrekarelik arazi içinde, 1.910 metrekarelik kapalı alanda, 14 kişilik çalışanıyla ahşap ve pvc doğrama malzemesi üretimi yapmaktadır.

6) Atak Yağ ve Gıda San.Tic. A.Ş.:

10.000 metrekarelik arazi içinde, 1.840 metrekarelik kapalı alanda kurulmuştur. Zeytin mahsul dönemlerinde mevsimlik olarak çalışılmaktadır. İç pazara hitap edilmektedir. Günlük 120 ton üretim kapasitesi bulunmakta olup, 4 personeli bulunmaktadır.

7) Ak Ziraat Aletleri San. ve Tic. Ltd. Şti:

10.000 metrekarelik arazi içinde, 3.411 metrekarelik kapalı alanda kurulmuştur. Zirai makine üretilmektedir. 15 personeli bulunmaktadır.

8) Barem Oluklu Mukavva Kutu San.ve Tic. A.Ş:

20.000 metrekarelik arazi içinde, 5.856 metrekarelik kapalı alanda kurulu işletme, oluklu mukavva sektörüne yönelik olarak, 7.200 ton/yıl üretim kapasitesiyle, 142 personelle üretim yapmaktadır.

9) Batıçim Batı Anadolu Çimento San:

10.000 metrekarelik arazide ve 650 metrekarelik kapalı alanda kurulmuş olup, hazır beton üretimi yapılmaktadır. İç pazara hitap edilmektedir. Toplam 18 kişilik personeli bulunmaktadır.

10) Berrak Maden İnş. Müh. Haz. Bet. Taş Oc. Ltd.:

20.000 metrekarelik arazi içinde kurulmuş olup, yılda 250.000 metrekarenin üzerinde prefabrik parke üretmektedir. Ayrıca bu tesiste, altyapı inşaat işlerinde kullanılan prefabrik beton elemanlar üretilmektedir. 777 metrekarelik kapalı alanda, 17 kişilik personelle üretim yapılmaktadır.

11) Bozzetto Kimya Sanayi ve Ticaret A.Ş.:

10.000 metrekarelik arazi içinde, 2.500 metrekarelik kapalı alanda, 29 kişilik personelle faaliyet göstermektedir. Naftalin, sülfirik asit, formaldeit, asetik asit, kireç gibi hammaddeler kullanılarak beton katkısı ile tekstil boya kimyasalı üretilmektedir. Ayda ortalama 1.500 ton beton katkısı ve 350 ton tekstil boya kimyasalı piyasaya sunulmaktadır. Genel olarak iç piyasaya üretim yapılmakla birlikte dönem dönem Yunanistan ve Suriye gibi ülkelere de ihracat yapmaktadır.

12) Boyacıoğulları Ömür Süt Ürün.Tic.ve San.Ltd.Şti.:

2.469 metrekarelik kapalı metrekaresi kapalı olmak üzere toplam 5.000 metrekarelik alanda kurulmuş işletmede süt ürünleri üretilmektedir. 26 personel çalışmaktadır. İç pazara yönelik üretim yapmaktadır.

13) British American Tobacco Sig.Tüt.San.ve Tic. A.Ş:

125.000 metrekarelik arazi içersinde, 20.923 metrekarelik kapalı alanda kurulmuş olan işletmede 182 personelle, tütün hammaddesi ile sigara üretimi yapmaktadır. Ağırlıklı olarak iç pazara hitap etmekle birlikte Mısır, İsrail, KKTC gibi ülkelere de ihracat gerçekleştirmektedir.

14) Dinamik Isı Mak. San. Ltd.Şti :

5.000 metrekarelik arazide, 2.495 metrekarelik kapalı alanda kurulmuş işletmede 27 personel istihdam edilmektedir. İşletmede inşaat sektöründe kullanılmak üzere izolasyon malzemesi üretimi yapılmaktadır. Yakın gelecekte Ortadoğu ve Balkan ülkelerine ihracat yapılması hedeflenmektedir.

15) Ege Enternasyonal Tic.Tur.İnş.ve San.Ltd.Şti.:

Tire Organize Sanayi Bölgesinde 5.000 metrekarelik arazide, 1.232 metrekarelik kapalı alanda kurulan işletmede salamura biber çeşitleri ve kapari türünde turşu üretimi yapmaktadır. 17 personeli bulunan işletmede ABD, Almanya, Yunanistan ve İtalya'ya ihracat gerçekleştirilmektedir.

16) ER-PA Kahve Gıda Tur.İnş.ve San.Ltd.Şti.:

6.000 ve 5.000 metrekarelik alanlarda iki fabrikada faaliyet göstermekte ve iki fabrikada toplam 16 personel istihdam etmektedir. Kuru kahve üretimi yapan işletme, Almanya, KKTC gibi ülkelere ihracat yapmayı hedeflemektedir.

17) Sadık GÜNEYİN:

5.000 metrekarelik arazide, 162 metrekarelik kapalı alanda, tekstil sanayisine hizmet vermek üzere kurulmuştur.

18) Pan-Pen Güloğlu Plastik Ltd.Şti.:

2.499 metrekaresi kapalı olmak üzere 5.000 metrekarelik alanda plastik üretimi yapmaktadır.

19) Sunder Deri San. Gıda Tur. ve Dış Tic.Ltd.Şti:

5.000 metrekarelik arazide, 846 metrekarelik kapalı alanda faaliyet gösterilmektedir. İşletmede kurutulup, işlenmiş tarım ürünleri Avrupa Birliği ülkelerine ihraç edilmektedir.

20) TGS Bevba Giyim San. ve Tic. Ltd. Şti:

20.000 metrekarelik arazide 6.416 metrekarelik kapalı alanda kurularak, 23.08 1998 tarihinde üretime başlanmıştır. Firmada tekstil üzerine üretim yapılmaktadır. 36

personel çalışmaktadır. ABD, Almanya, Avusturya gibi ülkelere ihracat gerçekleştirmektedir.

21) Tire Koksall Tic.İth. ve İhc.Ltd.Şti:

10.000 metrekarelik arazide, 6.416 metrekarelik kapalı alan içerisinde inşaat malzemesi üretimi yapmak üzere kurulmuştur. Şu anda faaliyette bulunmamaktadır.

22) Vedit Peynirciođlu Süt Ürün San. Ltd. Şti:

15.483 metrekarelik arazide, gıda sektörüne yönelik olarak kurulmuştur. Şu anda faaliyeti bulunmamaktadır.

23) Zeytaş Gıda San.Nak. ve Tur. Taah.Tic.Ltd.Şti:

Yan yana durumda bulunan toplam 10.000 metrekarelik arazide kurulu iki fabrikada, 78 personelle faaliyet göstermektedir. Közlenmiş kırmızı biber, dondurulmuş şerit ve hap biber gibi ürünlerini ABD ve Almanya'ya ihraç etmektedir.

24) Mayr-Melnhof Graphia İzmir Karton San.ve Tic.A.Ş.:

15.832 metrekaresi kapalı alan olmak üzere toplam 50.000 metrekarelik alanda kurulu fabrikada, 131 personel istihdam edilmiştir. Sigara ambalaj kağıdı alanında üretim yapmakta olup, önümüzdeki dönemde Ortadoğu ve Kafkas ülkelerine ihracat yapmayı hedeflemektedir.

25) Mertsell Ecza Depoları San. Ltd. Şti:

2.557 metrekaresi kapalı, toplam 10.000 metrekarelik alanda kurulu fabrikada 5 personelle faaliyet göstermektedir. Tıbbi malzeme konusunda üretim yapılmaktadır.

26) Gülsa Tıbbi Chz.ve Mlz. San.ve Tic. Ltd. Şti:

5.000 metrekarelik arazide, 2.481 metrekare kapalı alanda kurulu fabrikada 3 personelle faaliyet göstermektedir. Diş hekimliği cihazları başta olmak üzere tıbbi malzeme üretimi yapılmakta olup ilerleyen dönemde AB ülkelerine ihracat yapılması hedeflenmektedir.

3.3. Ticaret

Tablo 14: Ticaret Merkezleri

	İsim	Toplam alan (m ²)	İşletme sayısı	Doluluk oranı (%)
Alışveriş Merkezi	TANSAŞ	600	1	75
	PEHLİVANOĞLU	250	1	60
	DİA-SA	150	1	50
	BİM	150	1	80
Pazaryeri	Tire Belediyesi Salı Pazarı	3000	*	100
	Cuma Pazarı	500	*	100

Kaynak: İlçe Kaymakamlığı, 2007 *Bilinmiyor

İlçede Tansaş, Pehlivanoglu, Dia-Sa ve Bim alışveriş merkezleri bulunmaktadır.

İlçenin el sanatlarının sergilendiği Salı Pazarı oldukça ünlüdür. Çevre il ve ilçelerden otobüslerle çok sayıda insan bu pazarı ziyaret etmekte, gelen ziyaretçiler ilçe ticaretine canlılık katmaktadır.

İlçede 12 adet firma 9.056.690.10 \$ tutarında ihracat yapmaktadır.

Şeftali, incir ve ceviz ilçe ihracatında öne çıkan ürünlerdir.

3.4. Turizm

Tire de turizmin gelişmediği söylenebilir. İlçeyi ziyaret eden yabancı turist sayısı düşüktür, bunun yanı sıra yerli turist sayısı özellikle Salı Pazarı nedeniyle artmakta, ancak genellikle bu ziyaretler günübirlik olarak gerçekleşmektedir.

Ayrıca zaman zaman dağcılık kulüplerinin ilçeye düzenledikleri spor amaçlı geziler de ilçe turizmini hareketlendirmektedir.

Tablo 15: Turistik Tesisler

Türü	Turizm işletme belgeli		
	Tesis sayısı	Oda sayısı	Yatak sayısı
İki yıldız	1	36	72
Motel	1	14	28
Toplam	2	50	100

Kaynak: Turizm İl Müdürlüğü, 2007

İlçe'de turizm işletme belgeli 2 yıldızlı 1 otel, 1 adet de motel bulunmaktadır.

3.5. Kamu Maliyesi

Tirede Tire ve Gökçen adında iki adet belediye bulunmaktadır.

Tire Belediyesi'nin 2006 Mali yılı bütçesi 18.500.000,00.-YTL'dir. Aralık/ 2006 ayı sonu itibariyle gelirler toplamı: 17.090.932,67-YTL. olup, harcamalar toplamı 18.044.892,04-YTL.'dir.

Aralık 2006 ayı itibariyle kasa mevcudu : 102.708,54-YTL.'dır.

Belediyede 657 Sayılı Kanuna tabi; genel idare hizmetlerinde 56, sağlık hizmetlerinde 1, teknik hizmetlerde 6, avukatlık kadrosunda 1, yardımcı hizmetlerde 1 olmak üzere toplam 65 kişi çalışmaktadır. Belediyede 506 Sayılı Kanuna tabi olarak ise; temizlik işlerinde 38, bayındırlık işlerinde 29, tarım işlerinde 14, mezbaha işlerinde 4, ekonomi işlerinde 1, ulaştırma işlerinde 3, sağlık işlerinde 12, genel yönetim işlerinde 1, belediye gazinosunda 18 ve ekmek fabrikasında 15 olmak üzere toplam 135 personel istihdam edilmektedir.

Gökçen Belediyesi'nin ise 2007 Mali yılı bütçesi 2.250.000.-YTL.'dir. Aralık/2006 ayı sonu itibariyle gelirler toplamı: 1.018.997,41-YTL. olup, harcamalar toplamı 1.332.529,24-YTL'dir.

Aralık 2006 ayı itibariyle kasa mevcudu : 439.66-YTL'dir.

Belediyede 657 Sayılı Kanuna tabi genel idare hizmetlerinde 6 personel çalışmaktadır. 506 Sayılı Kanuna tabi olarak ise; bayındırlık işlerinde 1, ulaştırma işlerinde 2 olmak üzere toplam 3 personel çalışmaktadır.

İmar planı 11.02.1991. tarihinde onaylanmış olup, uygulamaya konmuştur.

2007 Yılı içinde belediyece gerçekleştirilecek başlıca yatırımlara aşağıda yer verilmiştir.

- 1) 43.740.-YTL keşif bedelli hayvan pazarı yapımı,
- 2) 4.850.000.-YTL keşif bedelli kanalizasyon projesi,
- 3) Gökçen Kasabasının elektrik şebekesinin yenilenmesi,
- 4) Gökçen-Yenişehir köyü gölet inşaatına başlanması,
- 5) Küçük Menderes nehrinin kirliliğinin önlenmesi.

Ayrıca, yangın hizmetlerinde kullanılmak üzere 10-12 tonluk su tankı ve köpüklü 1 adet itfaiye aracına, çevre sağlığı ve ilaçlama hizmetlerinde kullanılmak üzere 1 adet ilaçlama makinesine ihtiyaç vardır.

İlçe'nin kamu yatırımları ise şu şekilde özetlenebilir.

Başbakanlık:

- 1) Mevcut 10,5 dönümlük arsasına Kapalı Spor Salonu yapımına 1992 Yılında başlanılmış ve 2000 yılında katı kabulü yapılmıştır. Salonda mevcut kondisyon merkezinin malzemelerinin tamamlanması gerekmektedir. Türkiye 2.lig basketbol müsabakaları oynandığından salon için jeneratör gereklidir.

- 2) Dörteylül Stadyumunda mevcut tribünün üzerinin kapatılması ve karşısına ikinci bir tribün yapılması gerekmektedir.

Sağlık Bakanlığı:

İlçe toplu konut mevkiinde bölge hastanesinin yapımı için temel kazıları yapılmıştır, ancak çalışmalarına devam edilmemektedir. Hastane inşaatına devam edilmelidir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı:

- 1) 29 Ocak 1993 tarih ve 21480 sayılı Mükerrer Resmi Gazete' de yayınlanarak 1993 yılı yatırım programına alınan Tire Organize Sanayi Bölgesi kurulması ile ilgili 400 hektarlık arazi üzerinde kamulaştırma çalışmaları vakıf arazileri dışında bitirilmiştir. Müteşebbis firmalara organize sanayi bölgesince yerlerinin tahsis edilmesinin akabinde, yıl içinde on fabrikanın temeli atılmıştır.
- 2) İlçenin toplu sanayi sitesine kavuşmasını teminen 1992 yılında inşaatına başlanan 500 işyeri ve çok amaçlı alt yapı projeli küçük sanayi sitesinin bugün için 191 üyesi mevcut olup, inşaatın %95'i tamamlanmıştır. Hali hazırda 200 işyerinin kaba inşaatı bitirilebilmiştir. Altyapı çalışmalarıyla ilgili bir sorunu bulunmamaktadır. Yıl içinde biten işyerlerinden 147 işyeri açılmıştır.

Ayrıca 6.500.000 YTL proje tutarındaki, 24 derslikli ve 300 öğrenci kapasiteli Anadolu Öğretmen Lisesi'nin de 2009 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

Tablo 16: Vergi (2006)

		Mükellef sayısı	Tahakkuk edilen vergi tutarı (YTL)	Tahsil edilen vergi tutarı (YTL)
Maliye Bakanlığı	Gelir	5.100	2.227.894	1.380.008
	Kurumlar	244	340.268.38	93.352.39
	Katma değer	2.325	13.265.377.54	10.570.353.71
	Diğer	----	45.136.227.75	36.106.956.54
Belediye	Emlak	14.932	660.441.28	536.277.83
	Çevre temizlik	2.537	316.660.72	232.885.49
	Diğer	---	---	---
Toplam vergi gelirleri (YTL)		25.138	2.227.894	1.380.008

Kaynak: İlçe Kaymakamlığı, 2007

İlçe'de toplam 25.138 mükelleften, 1.380.008 YTL vergi tahsil edilmiştir.

4. Sosyal Yapı

4.1. Eğitim

İlçe merkezinde; 12 ilköğretim, 1 özel eğitim kurumu bulunmaktadır. Köylerde ise toplam 49 adet ilköğretim okulu mevcuttur.

İlçenin Armutlu, Turgutlu, Saruhanlı ve Yemişler köylerinde ilköğretim okulları yoktur. Bu köyler çok yakınlarında olan komşu köy ilköğretim okullarından faydalanmaktadır.

2006–2007 öğretim yılında Merkez ilköğretim okullarında toplam 6.389, köy ilköğretim okullarında ise toplam 2.448 öğrenci öğrenim görmektedir. İlçe genelinde toplam ilköğretim öğrenci mevcudu 8.837'dir. Bunlardan 280 öğrenci özel ilköğretim öğrencisidir.

Şehirde 8, köylerde 1 olmak üzere toplam 9 lise mevcut olup, toplam 3.889 öğrenci öğrenime devam etmektedir.(136 öğrenci Gökçen Lisesinde öğrenim görmektedir.)

İlçede Akçaşehir, Alacalı, Cambazlı, Dalık, Dereli, Doyranlı, Ekinlik-Fatih, Halkapınar, Hasançavuşlar, Hisarlık, Kaplan, Kocaaliler, Kurşak, Küçükburun, Küçükkale, Küçükömürcü ,Kürdüllü, Mehmetler, Musalar, Ortaköy–Yemişler, Sarıayanlar, Toparlar, Yenioba, Yenişehir, Çukurköy, Mehmet Türkay (Üzümler), Dibekçiler ilköğretim okullarının tamamı taşınmalı sistem kapsamındadır.

İlçede beş adet özel dersane mevcuttur. Özel Akademi dershanesinin 8 dersliği olup, öğrenci mevcudu 230'dur. Öğretmen sayısı 10 olup, bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 23'tür.

Tablo 17: Eğitim Durumu (2006)

Türü		Adet	Erkek öğrenci	Kız öğrenci	Öğretmen sayısı	Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı
Okulöncesi		1	15	15	2	15
İlköğretim		12	3.246	3.174	290	22
Ortaöğretim	Meslek lisesi	5	1.143	721	166	11
	Diğer liseler	3	929	1.096	148	14
Yüksek Öğretim	Meslek yüksek okulu	---	291	350	12	53
Toplam		21	5.624	5.356	618	18

Kaynak: İlçe Kaymakamlığı, 2007

İlçe'deki dersanelere devam eden öğrenci sayısı bilinmemektedir. İlçe de 3 adet sürücü kursu ve 1 adet halk eğitim merkezi bulunmaktadır.

Tablo 18: Eğitim Durumu (2006)

Türü	Adet	Erkek öğrenci	Kız öğrenci	Eğitmen sayısı
Dershane	4	*	*	*
Sürücü kursu	3	238	152	14
Halk eğitim merkezi	1	619	1.178	22
Toplam	8	857	1.330	36

Kaynak: İlçe Kaymakamlığı, 2007 *Bilinmiyor

4.2. Sağlık

İlçe Sağlık Grup Başkanlığı; ilçe merkezinde 45.651, belde ve köylerde 28.191 olmak üzere toplam 73.842 kişiye 1 devlet hastanesi ve 8 birinci basamak sağlık kuruluşu(merkez sağlık ocağı, 1 belde sağlık ocağı, 1 köy sağlık ocağı, 1 Açıp Merkezi ve 1 verem savaş dispanseri) ile hizmet vermektedir. Ayrıca sağlık ocaklarına bağlı toplam 11 sağlık evi bağlı bulunmaktadır.

2006 yılı Kasım ayı sonu itibariyle ilçe birinci basamak sağlık kuruluşlarında 145.094 poliklinik hizmetinin yanında 41.000 laboratuvar hizmeti verilmiştir. Aşılama çalışmalarında PV+DBT 3 aşılama oranı % 100'e yakın seyretmektedir.

Tablo 19: Sağlık Hizmetleri (2006)

		Adet		Yatak kapasitesi		Doktor sayısı		Hemşire sayısı		Diğer sağlık görevlisi		Hizmet verilen hasta sayısı
		M	İ	M	İ	M	İ	M	İ	M	İ	
KAMU	Hastane	1		180		61		88		39		*
	Sağlık Ocağı	4		*		18		18		*		48.588
	Dispanser	1		*		1		*		1		*
	Verem Savaş Dispanseri	1		*		*		1		1		*
	Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlama Merkezi	*		*		*	1	2		*		*
	Toplam	7		180		80		109		41		48.588
	ÖZEL	Poliklinik	*		*		24	8	*		*	
Toplam		-	-	-		24	8	-		-		-
Genel Toplam		-	-	180		104	16	109		41		48.588

Kaynak: İlçe Kaymakamlığı, 2007

M: Mevcut, İ: İhtiyaç *Bilinmiyor

Tablo 20: Diğer Sağlık Hizmetleri (2006)

	Tür	Adet
KAMU	Laboratuvar	1
	Aile Hekimi	21
	Eczane	1
ÖZEL	Laboratuvar	2
	Özel muayenehane	32
	Eczane	39

Kaynak: İlçe Kaymakamlığı, 2007

4.3. Kültür ve Spor

İlçede Halk Kütüphanesi ve Necip Paşa Kütüphanesi olmak üzere iki kütüphane bulunmaktadır.

1. Halk Kütüphanesi: Tire İlçe Halk Kütüphanesi, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olup, Belediye binasında hizmet vermektedir. Kütüphanede 10.394 adet kitap mevcuttur. 31.12.2006 tarihi itibarıyla kütüphane hizmetlerinden yararlanan okuyucu sayısı 22.635'dir.

2. Necip Paşa Kütüphanesi: Kütüphane 1826 yılında 2.Mahmut Dönemi devlet adamlarından Gürcü Mehmet Necip Paşa tarafından yaptırılmıştır. Kütüphanede kayda değer 11.418 kıymetli eser mevcut olup, ilim adamları ve öğrencilerin inceleme ve tetkik yeri haline gelmiştir. 2006 yılı içinde ziyaretçi ve okuyucu sayısı 4.328'dir.

Tire'de tiyatro bulunmamaktadır. Ancak zaman zaman İzmir Devlet Opera ve Tiyatrosu ile özel tiyatrolar zamanla ilçeye gelerek oyunlarını sergilemektedir.

Tire Müzesi, 2.866,24 metrekarelik arsasında bodrum ve zemin kattan oluşan kendi binasında 830 metrekarelik kapalı, 2036 metrekarelik açık alanı ile hizmet vermektedir.

Tire Müzesi arkeoloji salonunda M.Ö. 3500 ile M.S.1100 yıllarına ait heykeller, mezar stelleri, mermer masa ayakları, mermer ve pişmiş toprak lahitler, cam eserler, pişmiş toprak yağ kandilleri, kronolojik sıra ile, bronz yağ kandilleri ile pişmiş toprak heykelcik parçaları, çocuk heykelleri, etnoğrafik salonda ise el yazması kuran-ı kerimler, yazı takım aletleri, erkek ve kadın ceketleri, karyola örtüleri (iplik ve sim işli), çeyiz sandıkları, nalınlar, hamam ve şifa taşları, gümüş kadın ziynet eşyaları, Avrupa kökenli olup Osmanlı döneminde kullanılan seramikler, çeşitli dönem savaş aletleri, derviş ve zaviye aletleri, Çanakkale seramikleri, tablolar, halı ile kilimler ve vitray pencereler, Çanakkale seramikleri, kilimler, efe giysileri, bindallılar sergilenmektedir. Bahçede; Klasik, Helenistik, Roma, Bizans, Beylik ve Osmanlı dönemlerine ait lahitler, mezar taşları, heykeller, sütun başları ve diğer mimari parçalar ile yazıtlar sergilenmektedir.

Tablo 21: Kültürel Tesisler (2006)

Tür	Mevcut	İhtiyaç	Kapasite
Kütüphane	2	397	21.812 (kitap)
Sinema salonu	1	---	(koltuk)
Müze	1	---	(m ²)
Düzenlenen şenlik ve festival	7	---	(gün)

Kaynak: İlçe Kaymakamlığı, Turizm İl Müdürlüğü, 2007

İlçede her yıl Tire Belediyesi tarafından 21 Mart'ta Nevruz Şenliği, 1 Nisan'da Tarihi Tire Belediyesi Bandosu Kuruluş Kutlamaları, 5 Nisan'da Türk Sanat Müziği Bahar Konseri, 25 Nisan'da Türk Halk Müziği Bahar Konseri, 6 Mayıs'ta Hıdırellez kutlamaları, 5 Haziran'da Bilim Kültür Şenlikleri, 30 Ağustos-4 Eylül arası Kültür, Sanat, Tarım ve Ticaret Festivali organizasyonu yapılmaktadır.

Tablo 22: Sportif Tesisler (2006)

Tür		Mevcut	Kapasite
Spor salonu	Kapalı	1	(koltuk)
	Açık	0	(koltuk)
	Toplam	1	(koltuk)
Yüzme havuzu	Kapalı	0	-
	Açık	1	-
	Toplam	1	-
Tenis kortu	Kapalı	0	-
	Açık	2	-
	Toplam	2	-
Futbol sahası	Çim	2	(koltuk)
	Toprak	2	(koltuk)
	Toplam	4	(koltuk)
Basketbol sahası	Kapalı	1	(koltuk)
	Açık	6	(koltuk)
	Toplam	7	(koltuk)

Kaynak: İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü, İlçe Kaymakamlığı, 2007

İlçede amatör takımlardan Tire Spor ve Tiregücü Spor olmak üzere iki futbol takımı bulunmaktadır. İlçe mahalleleri, köyler ve okullar arasında futbol ve voleybol takımları kurularak genç nesillerin kahvehane köşelerinden kurtarılması, spor sevgisinin aşılması amaçlanmaktadır.

Gençler arasında birlik ve beraberliği ve kaynaşmayı sağlamak amacıyla okullar arası folklor ekipleri oluşturulmuştur. Folklor ekipleri milli bayramlarda ilçenin muhtelif semtlerinde çeşitli yörelerin oyunlarını sergileyen folklor gösterileri düzenlemektedir.

Tire Spor'da futbol oynayan 150, Tire Gücü'nde basketbol oynayan 48 lisanslı sporcu bulunmaktadır.

İlçede 52 adet sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır.

İlçede 48 adet cami vardır, ancak kilise ve sinagog bulunmamaktadır.

5. Altyapı

Şehir elektrik şebekesinin 2006 yılı sonu itibarıyla %90 lık kısmı bitirilmiştir ve çalışmalar halen devam etmektedir.

İlçe' de GEAŞ'a ait toplam 351 adet trafo, özele ait 461 adet trafo mevcuttur. GEAŞ'da 2 sözleşmeli memur, 14 işçi, 46 hizmet alımı elemanı olmak üzere toplam 62 personelle hizmet verilmektedir. İlçede halen 37.793 elektrik aboneliği mevcuttur. Elektrik şebekesindeki yüksek gerilim hattı 394 km, alçak gerilim hattı uzunluğu ise 825 km'dir.

İlçe'nin 64 köyünde elektrik mevcuttur. Ancak köylerde toplam 5 mahalle, 5 yayla, 1 mezranın elektriği yoktur. Buraların biran önce elektriğe kavuşturulması için çalışmalar devam etmektedir.

İlçe merkezinin içme suyu üç ana hattan gelen pompaj istasyonuna bağlı 160 lt./sn. debili su ile karşılanmaktadır. Mevcut memba ve pompaj istasyonlarından elde edilen içme suları bugün için ihtiyacı karşılayabilecek durumda değildir.

Ancak şehrin büyümesi göz önüne alınarak gelecekteki ihtiyacı karşılayabilmek için Gümüşlü Çiftliği mevkiinde 11 adet yeni sondaj kuyusu çakılmıştır. Bu kuyular ilçe merkezine 15 kilometrelik mesafede olduğundan ilçe merkezine bağlantıları yapılamamıştır. En kısa sürede bağlantı çalışmalarına başlanacak ve yapılacak terfi hattı ve su toplama merkezleri ile 11 adet kuyudan su temin edilebilecektir.

Köylerin içme suyu memba ve yeraltı sularından karşılanmaktadır ve çoğu yetersizdir. Köyler en kısa sürede bol ve temiz içme suyuna kavuşturulmalıdır.

İlçenin kent içi kanalizasyon şebekesi mevcut ise de; eski tip tonoz ve taş kanalizasyon olduğundan, ihtiyaca cevap vermemektedir. En kısa sürede imar planına uygun şekilde kanalizasyon yapma çalışmalarına başlanmalıdır.

Toplam su abone sayısı 21.592, elektrik abone sayısı 24.421'dir.

2006 yılı itibarıyla mesken olarak kullanılan, ilçe merkezinde 24.978, belde ve köylerde 11.900 olmak üzere toplam 36.878 konut vardır. İlçe merkezinde konutların %65'i kargir , %35'i betonarme binalardır.

Tablo 23: Hanehalkı Temel Altyapı Gereksinimleri (2006)

		Elektrik	Su
Abone sayıları	Konut	20.697	20.016
	İşyeri	24	1.576
	Diğer	3.700	0
	Toplam	24.421	21.592
Toplam tüketim miktarı	Konut	40.183	---
	İşyeri	9.175	---
	Diğer	74.925	---
	Toplam	124.283	---

Kaynak: İlçe Kaymakamlığı, 2007

*Bilinmiyor

2 adet toplu konut projesinde, 1020 adet daire yapımı planlanmakta bunun 750 adedi tamamlanmış bulunmaktadır. İlçe’de ortalama konut kiraları 250-500YTL arasında, konut ortalama satış değerleri 20.000 YTL ve 100.000 YTL arasında değişmektedir. İlçede konut ihtiyacı bulunmamaktadır.

Tire, il merkezine 82 km. mesafede olup, civar il ve ilçelerle ulaşım, demiryolu ve karayolu ile yapılmaktadır. Ulaşım her mevsim ve aylarda rahatlıkla yapılabilmektedir. İlçede 40 adet otobüs firması, 3 adet tren istasyonu ve 2 adet otopark bulunmaktadır.

İzmir’den Tire çevresi ve Çatal yönüne toplam demiryolu uzunluğu 20.546 km’dir.

İlçe içi ulaşım 22 adet toplu taşıma aracı ile karşılanmaktadır. Kazalar arası ulaşım 71 adet minibüsle, İzmir-Tire arası ulaşım 40 adet otobüs ile gerçekleştirilmektedir.

İlçenin 64 köyünün yolu mevcut ise de, asfalt olan köy yollarının her yıl düzenli olarak bakımlarının yapılması da önemlidir.

İlçede havaalanı, liman, iskele bulunmamaktadır.

Mevcut 24.122 kapasiteli otomatik telefon santrali bugün için ilçenin ihtiyacını karşılayacak düzeydedir. İlçe dışı kanal sayısı 562’dir. İlçenin 64 köyünde telefon mevcuttur. İlçede ADSL hizmeti verilmektedir.

Tire’de iki adet yerel radyo bulunmaktadır. İlçede yerel radyolar, ulusal tv ve radyolar rahatlıkla izlenip dinlenebilmektedir.

6. Sorunlar ve Çözüm Önerileri

- Hükümet Konağı’nın acilen bakım ve onarıma alınması gerekmektedir.

- Çalışmaları devam eden kanalizasyon şebekesi, gelişmeye açılacak bölgelerle birlikte bütünlük sağlayacak şekilde oluşturulmalıdır.
- Tarım arazileri sanayi bölgeleri ile içiçe geçmiş durumdadır. Bu durum hem tarımsal arazilerin heba edilmesine hem de çarpık kentleşme ve sanayileşmeye yol açmıştır.
- Küçük Menderes Havzası'ndan toplanan sebze-meyvenin depolanabileceği kapasitede soğuk hava depoları bulunmamaktadır. En kısa sürede ilçeye yeterli büyüklükte soğuk hava depoları yapılmalıdır.
- Şehir içindeki trafiğin düzenlenmesi gerekmekte, özellikle salı günleri trafik sıkışmaktadır. Bu nedenle ağır vasıtaların kent merkezine girmeleri engellenmelidir.
- Tarım ürünlerinin üretilmesine, işlenmesine ve pazarlanmasına yönelik AR-GE faaliyetlerinin yürütüleceği ve toprak analizlerinin yapılacağı bir merkez kurulmalıdır.
- Küçük menderes nehri üzerinde sulama amaçlı baraj yapılması da susuzluk sorununu önemli ölçüde giderecektir.
- Devlet Su İşleri'nce gerçekleştirilen Küçük Menderes Taşkından Korunma ve Sulama Projesi çalışmaları hızlandırılmalıdır.
- Tire-Selçuk karayolu üzerindeki virajlar çok keskindir. Kazaların önlenmesi için düzelmeye müsait virajlar, Karayolları 2. Bölge Müdürlüğü tarafından düzenlenmeli ve yol genişletilmelidir.
- 1992 yılı içinde başlanan elektrik şebekesinin yenilenmesi çalışmaları hızlandırılmalıdır.
- Tapu ve kadastro çalışmaları öncelikli köyler olmak üzere arttırılmalıdır.
- Tapu Sicil Müdürlüğü ile Kadastro Müdürlüğü için daha uygun bir bina yapılarak bu kurumların hizmetlerini bu binada vermeleri sağlanmalıdır.
- İlçede Emniyet Teşkilatı için 16 dairelik lojman bulunmaktadır. Yeni karakol binası ve polis lojmanlarının yapımına devam edilmelidir.
- Şehir içinde kalan cezaevi yerine, şehir dışında bir yere yeni bir Ceza ve Tutukevi yapılmalıdır.
- Askerlik Şubesi hizmet binası yetersiz ve eski olduğundan, mevcut arsasına yeni bir bina yapılmalıdır.

- Yatırımlarla ilgili sorunların yerinde çözümlenmesi, yatırımların keşif ve denetimlerinin yerinde yapılarak gerçekleştirilmelerinin hızlandırılması gerekmektedir.
- Sağlık Gurup Başkanlığı ve bağlı birinci basamak sağlık kuruluşlarının daha verimli hizmet sunabilmeleri için;
  - Fiziki koşulları uygun olmayan Tire Verem Savaş Dispanseri Derneği binasında hizmet vermekte olan Merkez 2 nolu Sağlık Ocağına hizmet binası yapılması,
  - Sağlık Gurup Başkanlığı ve tüm sağlık kurumlarında kadro eksiği görülen memur, ayniyat saymanı, tıbbi sekreter, şoför vb. personel tahsisinin yapılması,
  - Halen boş bulunan 8 sağlık evine personel desteğinin sağlanması

gerekmektedir.

- Tire'nin tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmeli, yurt içi ve yurt dışında etkin tanıtımı Kent merkezinde bulunan pek çok tarihi binanın restore edilerek kente ve turizme tekrar kazandırılması çalışmaları yapılmalıdır.
- Kültür Bakanlığı'na bağlı kütüphanede, personel, araç ve gereç bakımından sıkıntı çekilmektedir. Kütüphanenin hizmeti personel ve araç bakımından takviye edilmelidir.
- İlçenin erozyona maruz kalan dağ köyleri arazilerinde teraslama yapılmalı, bağ, meyvelik veya zeytinlik alanları oluşturulmalıdır.
- Kültürel değerlerin ve el sanatlarının sergilendiği, tarihi bina, türbe, cami ve diğer mekanlar restore edilerek turizme kazandırılmalıdır.

7. Yatırım Olanakları

Tire'nin alt yapısı tamamlanmış organize sanayi bölgesine ve gelişmiş tarım ve hayvancılığa sahip bir ilçe olduğu göz önünde bulundurulursa, özellikle tarım ve hayvancılığa dayalı sanayinin gelişmesi için ne kadar uygun bir bölge olduğu anlaşılabilir.

Tablo 25. İlçenin SWOT Analizi

Güçlü Yönleri	Zayıf Yönleri
<p>-İklimi ve toprak yapısı her türlü tarım ürününü yetiştirmeye uygundur.</p> <p>-Planlı bir kentleşme ve sanayileşme yapısı bulunmaktadır.</p> <p>-Altyapısı tamamlanmış, doğalgazı bulunan bir organize sanayi bölgesine ve küçük sanayi sitesine sahiptir.</p> <p>-El sanatlarının gelişmiş olması, tarihinin çok eski devirlere dayanması nedeniyle kültürel değerler bakımından zengindir.</p> <p>-İzmir'e yakın olması nedeniyle kara ve demiryolu ile rahat ulaşım imkanı bulunmaktadır.</p> <p>-Halkı tarım ve hayvancılık konusunda oldukça bilinçlidir.</p> <p>-Çok sayıda tarihi yapıya sahip olması turizmi canlı kılmaktadır</p>	<p>-İlçe'nin altyapısı yetersizdir.</p> <p>- İlçenin tanıtımı yetersizdir.</p> <p>-Turistik tesis son derece kısıtlıdır.</p> <p>-Sulama olanakları yetersiz olup, sadece yer altı sularına dayanmaktadır.</p> <p>-Köylerden ilçe merkezine göç söz konusudur.</p> <p>-Yeni nesil tarım ve hayvancılık sektörü ile uğraşmak istememektedir.</p> <p>-İlçedeki soğuk hava depoları yetersizdir.</p>
Yatırım olanakları	Tehditler
<p>-İlçede tarım ve hayvancılık gelişmiş olduğundan; tarım ve hayvancılığa dayalı sanayi yatırımları artırılmalıdır.</p> <p>-Tire OSB' de farklı sektörlerde istenilen yatırımlar yapılabilir.</p> <p>-Urgancılık, beledi dokumacılık, yorgancılık ve keçecilik gibi el sanatlarının üretimi artırılabilir ve pazarlanabilir.</p> <p>-Medrese, ev, türbe, mescit, cami, hamam, çeşmelerin restorasyonu yapılarak güçlendirilebilir.</p> <p>-Soğuk hava deposu ve paketleme tesisi kurulabilir.</p> <p>-Hayvancılık sektörü için gübre ve yem fabrikaları kurulabilir. Süs bitkileri üretimi yapılabilir.</p> <p>-İncir işleme ve pazarlama yerleri ile kestane işleyecek veya değerlendirecek bir tesis yapılabilir.</p>	<p>-TOSBİ' nin açılması ile birlikte ilçede konut açığı doğacaktır.</p> <p>-Kentin gelişmesi için alanlar kısıtlıdır.</p> <p>-Menderes Ovasında bulunan yerleşimler ve sanayi tesisleri ovayı ve nehri kirletmektedir.</p>

8. Sonuç

Tire, halkının büyük çoğunluğunun geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlaması nedeni ile halihazırda bir tarım ilçesi olsa da ilçenin tek organize sanayi bölgesi olan TOSBİ'ye yatırımlar arttıkça, ilçenin ekonomik yapısı da değişecektir.

İlçe'nin toprakları verimli, halkı tarım ve hayvancılık konusunda bilinçlidir.

Tire'de fındık ve çay dışında bütün tarım ürünleri yetiştirilmektedir.

Özellikle inciri dünya çapındadır.

Dolayısıyla ilçe sanayisi hammadenin az maliyetli ve bol temin edilebilmesi açısından tarım ve hayvancılığa dayalı sanayinin gelişmesine oldukça elverişlidir.

TOSBİ'nin alt yapısı tamamlanmıştır ve burada doğal gaz enerjisinden faydalanılabilmektedir. Bu bakımdan yakın gelecekte yatırımcılar için oldukça cazip bir organize sanayi bölgesi olacaktır.

Halihazırda TOSBİ'de 29 adet firma faaliyet göstermektedir ve bunların çoğu kobi ağırlıklıdır.

Tire halkının bir diğer geçim kaynağı da dünyaca ünlü ve doğal ve tarihi yapısı haricinde turisti en çok çeken faktör olan el sanatlarıdır.

İlçedeki keçecilik, nalıncılık, urgancılık, beledi dokumacılığı, kalaycılık, semercilik, halıcılık el sanatlarının yaşatılması için yerel yönetimler tarafından destek sağlanmalıdır.

Tablo 26. İletişim Bilgileri

	Adres	Telefon	Faks	E-Mail
Kaymakamlık	Cumhuriyet Meydanı Tire/İZMİR	(232) 512 15 05 (232) 512 21 21	(232) 512 39 20	tirekaymakamligi@ gmail.com
Belediye Başkanlığı	Yeni Mah. Atatürk Caddesi No :2 35900 Tire / İZMİR	(232) 512 10 59	(232). 511 20 76	tirebel@ tire.bel.tr
Ticaret Odası	Kurtuluş Mah. İsmail Taşlı Cad. No: 25 Tire / İZMİR	(232) 512 10 79	(232) 512 58 11	tiretic@ tobb.org.tr
Esnaf ve Sanatkârlar Odası	Kurtuluş Mahallesi İsmail Taşlı Cd. No: 29/2 Tire/İZMİR	(232) 512 27 20	(232) 512 65 45	esnaf 444@ hotmail.com
İlçe Emniyet	Yeni Mah. Menderes Bulvarı No:2 Tire / İZMİR	(232) 512 22 01		